

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 08.01.2013 r.

nr. 105 podpis. M. Połcień

Warszawa, 7 stycznia 2013r.

MINISTER ŚRODOWISKA

BMzk-070-1067/...648.../13/MK

P.R. Rojek
SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 8.01.13
nr. 159 podpis. *[Signature]*

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

Odpowiadając na oświadczenie Pana Senatora Grzegorza Wojciechowskiego przekazane pismem z dnia 04.12.2012 r., znak: **BPS/043-22-895-MŚ/12**, w sprawie zasad wyznaczania obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), w załączeniu przekazuję stosowne wyjaśnienia.

Z pozdrowieniem

Z up. MINISTRA
PODSEKRETARZ STANU
GŁÓWNY KONSERWATOR PRZYRODY

Janusz Zaleski

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM

Informacja w sprawie oświadczenia panów senatorów Grzegorza Wojciechowskiego, Bogdana Pęka, Jana Marię Jackowskiego, Henryka Górskiego, Roberta Mamątowa, Marka Martynowskiego, Wojciecha Skurkiewicza i Krzysztofa Słonia, przekazanego pismem z dnia 4.12.2012 r., znak: BPS/043-22-895-MŚ/12.

W odpowiedzi pismo z dnia 4.12.2012 r., znak: BPS/043-22-895-MŚ/12, w sprawie informacji o wyznaczaniu obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego OSN, uprzejmie informuje, co następuje.

Odnosząc się do kwestii wyznaczania OSN Ministerstwo Środowiska, wspólnie z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przyjęło spójną strategię w zakresie wyznaczania OSN w Polsce na lata 2012-2016. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zobowiązało się do przekazania Ministerstwu Środowiska oraz Krajowemu Zarządowi Gospodarki Wodnej naukowych dowodów oraz analizy na temat stanu rolnictwa w Polsce, wraz z oceną presji rolniczej i jej wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych, zawierającej wskazanie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego. Spełnieniem tego zobowiązania jest wykonana na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB) w Puławach ekspertyza pt. „*Ocena presji rolniczej na stan wód powierzchniowych i podziemnych oraz wskazanie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego*”. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazał Ministrowi Środowiska ekspertyzę, która następnie została przekazana do Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i regionalnych zarządów gospodarki wodnej, jako podstawa weryfikacji wód wrażliwych i OSN.

Na podstawie ww. naukowego opracowania zostały wstępnie wskazane obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego na kolejny czteroletni okres (2012 - 2016).

Niestety OSN zaproponowane na podstawie ekspertyzy IUNG-PJB w Puławach spowodowały liczne protesty rolników, zwłaszcza tych, których gospodarstwa znalazły się na nowo wyznaczonych obszarach. Zgodnie z ustaleniami z dnia 27 kwietnia 2012 r. pomiędzy panem Markiem Sawickim, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a panem Stanisławem Gawłowskim, Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Środowiska, zdecydowano o ponownej weryfikacji OSN w poszczególnych województwach. Do przeprowadzenia weryfikacji zaproponowano wykorzystanie opracowanej na zlecenie KZGW przez Uniwersytet Warszawski innej ekspertyzy pt. „*Wyznaczenie obszarów znajdujących się pod rzeczywistą presją działalności rolniczej ze względu na zanieczyszczenia wód związkami azotu*”, jak również dodatkowych informacji z monitoringu wód i innych informacji posiadanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej. Dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej przeprowadzili ponowną weryfikację OSN. Po uwzględnieniu opracowań naukowych i innych posiadanych informacji projektowane OSN mogą zostać zmniejszone. Aktualnie wyznaczone OSN na nowy okres 2012-2016 stanowią 4,46 % powierzchni kraju, co stanowi 3-krotny wzrost (ok. 200%) do stanu z 2008 r. OSN zostały wyznaczone na terenie 5 regionalnych zarządów gospodarki wodnej (Gdańsk, Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław) w 10 województwach (pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, zachodnio-pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie, mazowieckie, łódzkie, lubelskie, dolnośląskie).

Procedura wyznaczania obszarów OSN jest następująca:

Dyrektorzy rzgw na podstawie art. 47 ust. 3 ustawy- *Prawo wodne*, uwzględniając wyniki ekspertyz i weryfikacji, przygotowali projekty rozporządzeń wyznaczających obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego na lata 2012-2016. Miejszem publikacji ww. rozporządzeń są właściwe terytorialne Dzienniki Urzędowe Województw. Projekty

rozporządzeń określające obszary szczególnie narażone zgodnie z przepisami ustawy - o województwie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. 2009 Nr 31, poz. 206) art. 59 ust. 2 (...) Organy niezespoliczonej administracji rządowej działające w województwie są obowiązane do uzgadniania z wojewodą projektów aktów prawa miejscowego stanowionych przez te organy na podstawie odrębnych przepisów (...), zostały przesłane do uzgodnień właściwym terytorialnie wojewodom.

Kolejnym etapem było przygotowanie na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy – Prawo wodne przez dyrektorów rzgw dla wyznaczonych OSN, projektów rozporządzeń wprowadzających programy działań mające na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, które zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych zostały poddane konsultacjom m. in z zainteresowanymi użytkownikami gruntów, przedstawicielami organizacji rolniczych, przedstawicielami użytkowników wód. Wydane rozporządzenia dyrektorów regionalnych wprowadzające program działań mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rozlicznych również są publikowane we właściwych miejscowo Dziennikach Urzędowych Województw.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, z późn. zm.), transponującej do krajowego porządku prawnego przepisy dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej (RZGW) wyznaczyli na podstawie stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, właściwości fizycznych i cech środowiska wód i gleby, jak również obecnej wiedzy w zakresie zachowania związków azotu w środowisku naturalnym (w wodzie i glebie) obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych tzw. „OSN”. Ustanowione na lata 2012-2016 OSN zostały wyznaczone na podstawie wydanych i opublikowanych rozporządzeń dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej). Ponadto, ww. przepisy nakładają na regionalne zarządy gospodarki wodnej obowiązek opracowania programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Zgodnie z programami działań gospodarstwa rolne położone na OSN zobligowane są do prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z określonymi wymogami tj. prowadzenie dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych oraz informacji o plonach i zbiorach, przestrzeganie określonych terminów stosowania nawozów oraz określonych maksymalnych limitów całkowitej ilości azotu w zależności od uprawy (z uwzględnieniem generalnej zasady, mającej zastosowanie na terenie całego kraju dot. niestosowania dawek nawozów naturalnych wyższych niż 170 kg/ha). Ponadto, gospodarstwa rolne na OSN zobligowane są do sporządzania planu nawozowego, jeśli ich powierzchnia przekracza 100 ha, posiadania zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy o pojemności pozwalającej na gromadzenie półrocznej produkcji tych nawozów. Jednocześnie rolnik, który udokumentuje w odpowiedni sposób fakt zagospodarowania nadmiaru produkowanych w gospodarstwie nawozów naturalnych np. w drodze przekazania ich dla innego rolnika lub do biogazowni może uniknąć potrzeby realizacji określonych inwestycji. Ponadto, należy wskazać, iż zgodnie z programami działań przechowywanie obornika musi odbywać się w taki sposób, aby uniknąć przedostawania się odcieków do wód i gruntu, co nie skutkuje obligatoryjnym wymogiem posiadania płyty obornikowej (poza gospodarstwami wielkotowarowymi, o których mowa w art. 18 ustawy o nawozach i nawożeniu). Dopuszczona jest możliwość składowania obornika w budynku inwentarskim lub na polu przy zachowaniu wskazanych w programie warunków.

Wprowadzenie wymagań na OSN poprzedzone jest akcją szkoleniową prowadzoną głównie przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Jednocześnie, na dostosowanie się rolników do spełnienia wymagań określonych w programach przewidziano okres przejściowy-większość wymagań ma obowiązywać od 1 marca 2013 r. natomiast na wyposażenie gospodarstw

w odpowiednie zbiorniki przewidziano okres przejściowy trwający do końca obowiązywania programów.

Wymagania określone dla rolników gospodarujących na OSN w programach działań mają również zasadniczy wpływ na zakres wdrażania Programu rolnośrodowiskowego. Zgodnie z Programem rolnośrodowiskowym PROW 2007-2013 określonym w rozporządzeniu rolnośrodowiskowym, na podstawie § 12, płatność rolnośrodowiskowa nie przysługuje do działek rolnych za realizację zobowiązania rolnośrodowiskowego w ramach określonych pakietów lub ich wariantów, jeżeli wymogi tych pakietów lub wariantów są objęte programami działań, mającymi na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu. Uregulowanie takie wynika z przepisów wspólnotowych pkt 35 preambuły oraz art. 39 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. gdzie wskazuje się, iż zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” płatności udzielane w ramach Programu rolnośrodowiskowego powinny pokrywać jedynie te zobowiązania, które wykraczają poza właściwe normy obowiązkowe.

Należy podkreślić, iż obecnie obowiązujące programy działań na OSN znacznie różnią się od programów, które obowiązywały w poprzednim okresie programowania, tj. 2008-2012. Poprzednie postanowienia programów skutkowały ograniczeniem w uzyskiwaniu płatności z Programu rolnośrodowiskowego: Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakietu 8. Ochrona gleb i wód. W programie, obowiązującym na lata 2012-2016 zmniejszone zostały wymogi na OSN wyłączające rolników z płatności rolnośrodowiskowej. Jedyną przeszkodą w korzystaniu z programów rolnośrodowiskowych jest wymóg posiadania planu nawożenia w gospodarstwach o powierzchni powyżej 100 ha na OSN. Oznacza to, że w gospodarstwach do 100 ha nie ma żadnych ograniczeń w realizacji wszystkich pakietów Programu rolnośrodowiskowego w tym Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone. Natomiast dla gospodarstw powyżej 100 ha na OSN realizujących Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone, płatność będzie również wypłacana, ale tylko do powierzchni 100 ha.

Jednocześnie, rolnicy uczestniczący w *Programie rolnośrodowiskowym*, którzy zostali objęci OSN od 2012 r., powodującym wyłączenie z płatności będą mieli możliwość zakończenia zobowiązania rolnośrodowiskowego bez żadnych sankcji, na mocy § 35 pkt 2 rozporządzenia rolnośrodowiskowego, zgodnie z którym inną niż wymienione w przepisach rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006 kategorią siły wyższej lub wyjątkową okolicznością w przypadku wystąpienia, której zwrot pomocy nie jest wymagany, jest zmiana zasięgu obszarów objętych programami, mającymi na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu lub zmianą tych programów.

W przypadku rekompensat dotyczących konieczności wdrożenia wymogów określonych w Programach działań informuję, iż na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie takich instrumentów, gdyż na forum Państw Członkowskich Unii Europejskiej toczą się dopiero dyskusje dotyczące kształtu rozporządzeń wspólnotowych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

W odniesieniu do kwestii funkcjonowania gospodarstw rolnych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotem (OSN) uprzejmie informuję, że zgodnie z obwieszczeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2009 r. *w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy* wymogi zawarte w programach działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), na terenie których położone jest gospodarstwo rolne lub jego część, wchodzi w zakres wymogów wzajemnej zgodności.

Rolnik, ubiegający się o płatności bezpośrednie oraz wybrane działania PROW (ONW, program rolnośrodowiskowy oraz zalesienia) zobowiązany jest do przestrzegania zasady wzajemnej zgodności, która oznacza powiązanie wysokości uzyskiwanych płatności ze spełnianiem określonych wymogów i norm.

W przypadku rolników gospodarujących na obszarach OSN w ramach wymogów wzajemnej zgodności, rolnicy mają obowiązek przestrzegać wymagań z programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN).

Program działań obliuguje wszystkich rolników prowadzących działalność rolniczą na obszarach OSN do gospodarowania zgodnie z określonymi wymogami, które dotyczą w szczególności: przestrzegania określonych terminów, zasad i dawek nawożenia, prowadzenia dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych, w szczególności związanych z nawożeniem oraz właściwego przechowywania nawozów naturalnych i pasz soczystych.

W przypadku nieprzestrzegania powyższych obowiązków, konsekwencją jest odpowiednie zmniejszenie przyznawanych płatności bezpośrednich. Wymogi wzajemnej zgodności dotyczące zarządzania gospodarstwem nie są nowymi przepisami. Są to przepisy, które zostały zaczerpnięte z obowiązującej legislacji krajowej.

Informuje również, że przedstawiona powyżej informacja została przygotowana z wykorzystaniem materiałów przekazanych przez Departament Płatności Bezpośrednich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wyrażam nadzieję, iż przedstawione wyjaśnienia stanowią wyczerpującą odpowiedź na oświadczenie Panów Senatorów.

Z up. MINISTRA
PODSEKRETARZ STANU
GŁÓWNY KONSERWATOR PRZYRODY
Janusz Zaleski